

Japanska avbjóðingin

Føroyingar í japanesarar lið um lið. Frá vitjanini í Japan í oktober

arnar — »fedrarnar» — tó oftast 70-75 ár).

Sama dag maður er komin í eftirlønaráldur fær hann útgóldið kontant ein (skattafriar) »eyka-bonus», ið svarar til umleið 5-6 ferðir árslønina tað seinasta árið. — Ofta heldur hann tó áfram at arbeiða á virkinum, men tá fyrri eina lægri lön — ella hann byrjar sum »zaibatsu-arbeidari».

Zaibatsu-skipanin

»Zaibatsu» merkir ein búskaparligur bólkur. Flest øll stórir virkir í Japan eru í stórri og minni mun skipaði í smærri bólkur við einum stór-banka í miðdeplinum. Stórvirkini í sama bólk — oftast 20-30 í tali — eru øll innan ymiskar vinnugreinar (t.d. eitt fiskavirki, ein skipasmíðja, eitt reiðari, eitt tryggingarsamband osfr.). Kring hvørt stórvirki eru so ein nøgd av smærri »satelittvirkjum» — helst »undirleverandørar». Stórvirkini tryggja arbeiði og framleiðsluna hjá »satelittvirkjum» og bankin hjálpir teimum stóru virkjum.

Zaibatsu-skipanin er gomul og sjálvst. um general Mac Arthur eftir krigslok upploysit skipanina blomstrar hon í dag sum ongantið áður — tó ikki longur sum ein lögfrøðilig skipan.

Meðan »mobiliteturin» á tí opna arbeiðsmarknaðinum — vegna livstíðs-setanina — er sera avmarkaður, so er hann hinvegin so mikil ógv stór innan somu zaibatsu. Skipanin ger tað møgilegt at »lána» arbeiðsmegi frá einum stórvirki til annað og verður hetta ofta gjørt eftir »trýsti» frá bankanum. Zaibatsu tekur sær m.a. eisini av teimum eftirløntu, ið hava áhuga at halda áfram at arbeiða — og ofta er tað júst eftirlønt fólk, ið verða sett í toppstærv í nevndunum fyrri bankarnar og stórvirkini.

At vera óbundin og megna at »standa á egnu bein-

um» eru dygdir vit í Vesturheiminum meta høgt. Hetta verða eisini børn okkara ald upp til.

Beint øvugt er tað í Japan. Her verður tó frá barnsbeini av lærður upp til at føla næstakærleika, vinarlag og vernd. — Stórvirki dentur verður lagdur á at læra børnini at føla gleðina við felagsskapi — gleðina við at »draga eina lina». Alt hetta fyrireikar børnini til byrjanina í arbeiðslivinum.

»Ábyrgd kann ikki bytast — ábyrgdin er vend móti tí einskilda», stendur at lesa í okkara lærubókum í »organisations-teori». »Felags ábyrgd — felags virðir», stendur at lesa í samsvarandi japanskum bókum. Endaliga úrslitið í øllum arbeiði verður í Japan skilt sum eitt felagsmál — ein felagsorsøk — ein felags avrikan.

Fyrirminirir við felags-ábyrgd í samband við avgerðir og arbeiðsuppgávur eru eyðsýntir: Arbeiðini verða framd.

Japanarar hava sostatt ikki teir trupulleikar vit hava vegna ábyrgd hins einstaka, tá fólk eru burtur vegna sjúku osfr. Teimum nýtist ikki at renna runt og leita eftir »syndabukkum» um okkurt er á vasi ella okkurt ikki er framt sum avtalað.

Óivað týðningarmesta úrslitið av miðvisu stremban japanaranna at menna tær positivu kenslurnar fyrri felagsskapinum eru teir sonevndu »dygd-ar-ringarnir».

Ein tilkur »ringur» er ein lítill bólkur uppá frá 3 til 10 fólk, sum hittast eina ferð um vikuna í umleið 1 tíma aftaná arbeiðstíð).

Tað snýr seg um fólk »frá gólvinum» — tvs. vanligt arbeiðsfólk og harumframt arbeiðsformaðurin. Dygdar-ringarnir verða vanliga lýstir sum:

Smáir bólkur av fólk, ið gera sama slag av arbeiði og sum sjálvboðin hittast

reglubundið fyrri at sanna (identifisera), kanna og loysa dygdarspurningar/vansamál.

Dygd fevnir her ikki bert um verudygd og proess-dygd, men líka nógv um livsdygd, dygd í umhvørvi o.s.fr.

Dygdar-ringar eru í øllum deildum á virkinum: í framleiðsluni, á goymslunum, á skrivstovnum, í söludeildunum o.s.fr. Tú finnur teir í dag eisini á hotellum, veruhúsum, bankum, almennum stovnum, tryggingarfeløgum, ráðharrastovnum, sjúkrahúsum o.s.fr.

Í Mazda eru 1800 ringar virknir. Toyota hevur 4000. Í 1980 komu í Toyota umleið 800.000 uppskot frá ringunum og av teimum vóru nógv yvir 700.000 brúkt.

1979-hagtøl frá nekrum stórvirkjum, har til-samans 2 mill. fólk starvast, sýna at tað komu um 13 mill. uppskot um ymiskar dygdarábøtur.

Mett verður at samlaða talið á dygdarringum í japanska idnaðinum er o.u. 1,1-1,2 milliónir, og at samlaða talið av fólk í hesum ringum er o.u. 10 milliónir. Tá vit nú vita at í japanska idnaðinum arbeiða tilsamans 19,2 mill. fólk (1980), so kann ikki annað enn sigast, at áhugin fyrri áhaldandi framburði í vinnulivinum er óvurstórur.

Við dygdarringunum hava japanarar megnað at (sleppa leyst) dyrka fram eitt »nytt» tilfeingi (ressours) til gagns fyrri land og fólk: Evnini hjá teimum mongu, ið arbeiða »á gólvinum» — grasróttilfeingið.

Í dag er tað ikki longur kostnaðurin, ið er tann stóra hóttanin frá japanskum útflutningi, men tann sannroynd, at vit í Vesturheiminum á nógvum økjum als ikki longur kunnu kappast í dygd við japanarar — og hesi økir økjast skjótt í tali.

Men dygd er ikki einans ein spurningur um dugna-

skap hjá fakarbeiðarunum ella nágreiniligt dygdar-eftirlit. Dygd er í dag ein spurningur um virkis-leiðslu. Vit standa í dag yvirav einum motivations-amboði (dygdar-ringurin) av einari dimensión, ið ikki hevur havt sin líka fyrr í søguni.

Hesum mugu vit geva ans!

Kacru Ishikawa, professari við Tokyo Universitet ramsar upp hesar tilætlanir við dygdarringunum:

— eitt amboð til at menna seg sjálvan og onnur

— eitt amboð til at framelska kreativitæt hjá fólkunum í fyrirkøni

— eitt amboð til at vaksa um sigalagði

— eitt amboð til at menna leiðslueiginleikar

— eitt organ til at fremja og stýra teg hugskot og tær loysnir, ið eru samtyktar

— eitt amboð til at økja um medvitnið og dygd.

Umleið 100.000 amerik-anarar í USA starvast í dag undir japanskari leiðslu og talið er skjótt vaksandi. Talið á japanskt kontrolleraðum virkjum í USA er um 300. Størstu bólkarnir eru innan elektronikkidnaðin, metallidnaðin og fiskiidnaðin.

Yvirhøvir er tað ofta so, at japanarar etablera seg í Vesturheiminum við at keypa eldri virkir, ið eru komin í búskaparligar trupulleikar.

Í Europa er tað í dag í Stórabretlandi at vit finna teg flestu japanskt kontrolleraði virkini.

Hagtøl frá japanskum virkjum í Vesturheiminum fortelja, at teg standa seg stak væl. »Mytan» um at japanarar arbeiða so nógv harðari enn onnur og at hetta er orsökini til teg góðu framleiðsluúrlit er ikki sonn, siga teir, ið hava kannað hesi virkini. Japanarar arbeiða »smartari» — ikki

harðari — men hinvegin liva teir upp til týðningin av teimum »5 gloyndu orðunum» í Vesturheiminum: — Loyaltæt, samstarv, ábyrgdakensla, harmoni og álit.

Eitt dømi: Fráveran í japanska Sony-virkjunum í Bretlandi (bretsks arbeiðsmegi) er umleið 2 1/2%, meðan bretsks virkini har í nánd hava eina fráveru uppá umleið 12%.

Í Japan var fráveran í 1981 í meðal 1,7%.

Sjálvandi finnast tað virkisleiðarar í Vesturheiminum, ið eins og japanarar ikki bert skilja stóra týðningin av at dyrka fram »grasróttilfeingið», men eisini hava megnað at framt hesi hugskot í verki. Tíverri hevur tað oftast gingist við hesum virkjum sum við leiðarunum sjálvum: teg vaksa, blomstra, følna og doyggja við honum.

Men nøkur undantøk eru tó og mest kend teirra millum eru í USA risa-fyrirkøurnar IBM, Eastman Kodak, Hewlett-Packard, Procter & Gamble og Texas Instru-

ments. Um okkara leiðir kann nevast kenda norska elektronikkvirkið Tandberg (sum tó meira og minni følnað saman við undangongumanninum).

Sjálvr praktiseraði eg 10-12 ár í Norður-Noregi eina leiðsluskipan mein-lika (so langt tað var møgilegt) til japansku, ið eg her havi greitt eitt sindur frá um. Yvirhøvir var úrslitið hvat viðvikur effektiviteti, búskapi, trivni o.s.fr. sera gott — fráveruprosentið fall eisini munandi.

Trupulleikarnir vóru teir almennu myndug-leikarnir og lutvis fakfeløgini, ið ikki vildu góðtaka teir radikalu broytingar í samband við eftirlit, ábyrgd og bonus (i staðin fyrri akkord), ið skipanin hevði við sær. — T.d. er tað óteinkiligt at nýta stemplingsur í einari japanskari fyrirkø. Ábyrgdina fyrri at fólk mæta rættstundis hava

teir ymisku arbeiðsbólk arnir.

Líka óteinkiligt vildi tað verið, at virkisleiðslan kravdi kanning av framleiðslumátti (kapaciteti) hins einskilda, so sum eg skilji okkurt flakavirki í Føroyum ger. Men hinvegin vildi tað í Japan verið sera sannlíkt, at arbeiðsbólkarnir sjálvir — t.d. reinskerikvinnurnar við hvørt borðið sær á einum flakavirki — bóðu um at fáa kannað arbeiðsmáttin og dygdina av tí hesir arbeiðsbólkar (hvar sær) avrikaðu. (Hetta tí tað vildi framt eina sunna kapping millum bólkarnar um bestu dygd og tí enn størri bonus fyrri øll).

Samanumtikið

Tað vildi her verið alt ov drúgt at greitt frá um, hvussu avgerði verða tiknar á einari stórri fyrirkøi í Japan (»Ringo-sho skipanin») ella hvussu ein tilik »fólkafylking» — tað snýr seg veruliga um eina fólkafylking — sum dygdarringarnir verða settir á stovn og skipaðir.

Samanumtikið kann tó sigast, at hevuðsmunurin millum virkisleiðsluna í Japan og í Vesturheiminum er hann, at meðan vit lita at virkinum fremst sum eitt framleiðslutól, ið øðrumegin framleiðir ávisar vorur, ið verða seldar fyrri ein ávisan pris, og hinumegin nýtir so og so nógvá olju, el, arbeiðsmegi v.m. og hevur so og so stórar kapitalútreiðslur — ja, so lita japanarar fyrst og fremst at virkinum sum á eina »livandi organisumu», har tað arbeiða menniskjur, ið hava eitt nærum óavmarkað tilfeingi av hugskotum, áráði, kenslum, handaligum og andaligum evnum osfr.

Spurningurin um at kunna nýta hetta størsta av øllum tilfeingjum til gangs fyrri land og fólk er fyrri japanarar ein spurningur um at finna fram á teir røttu lyklarnar, ið kunnu fría hesi hugskot, kenslur, áráði osfr.

Tað er eyðsýnt at japanarar í dag eiga fleiri lyklar, ið passa til at fría hetta tilfeingið, enn vit í Vesturheiminum.

